

Інфляція та безробіття в економіці України

Залежність між інфляцією та безробіттям описується кривою Філіпса. Її рівняння можна вивести із зв'язку обсягу випуску та рівня цін шляхом модифікації кривої сукупної пропозиції. Рівня сукупної пропозиції $Y = Y^* + \alpha (P - P^e)$, представимо у вигляді $P = P^e + 1/\alpha (Y - Y^*)$. Відрахуємо з обох рівнянь рівень цін попереднього періоду P_{-1} , а різницю рівня цін замінимо показником темпу інфляції $P - P_{-1} = \pi$, $P^e - P_{-1} = \pi^e$ і

Використовуючи закон А. Оукена, відхилення фактичного рівня випуску від потенційного замінено відхиленням фактичного рівня безробіття від його природного рівня, тобто замість підставимо $-\beta (u - u^*)$. Додамо в рівняння параметр ε , який відображає вплив на рівень цін шоків пропозиції, і отримаємо :

$$\pi = \pi^e - \beta (u - u^*) + \varepsilon.$$

За кривою Філіпса рівень інфляції залежить від трьох чинників:

- 1) очікуваної інфляції (передбачуваної) ;
- 2) циклічного безробіття ;
- 3) шоків змін пропозиції. Зміна очікуваного рівня інфляції π^e та шоки пропозиції ε є чинниками зсуву кривої Філіпса.

Можна назвати такі причини існування кривої Філіпса.

- 1) Незбалансованість ринку праці, бо ринки праці відрізняються один від одного структурою зайнятості та географічно і тому зі зростанням економіки не можна досягти одночасно повної зайнятості на кожному окремому ринку праці ;
- 2) Профспілки та великий бізнес володіють значною ринковою владою для підвищення цін та заробітної плати.

Статистичні дані і досвід багатьох країн світу дедалі свідчать про відсутність явного зв'язку між темпами інфляції та рівнем безробіття. Спостерігається одночасне зростання інфляції та безробіття, тобто стагфляція. В таких умовах крива Філіпса

зміщується праворуч у бік зменшення безробіття. У довгостроковому періоді незалежно від темпів зростання цін безробіття прямує до свого природного рівня; у результаті довгострокова крива Філіпса має вигляд вертикальної прямої.

В якій мірі такі теоретичні міркування можна використати для аналізу економіки України?

По-перше. Однією з рис розвитку української економіки є непропорційне скорочення зайнятості відносно темпів падіння ВВП. При зниженні ВВП протягом 1991- 1995 рр. на 52 % зайнятість зменшилась всього на 6,7 % (по офіційним даним). Процес скорочення ВВП тривав ще чотири роки і призупинився у 1999р. (- 0, 4%), а у 2000, 2001 та 2002 рр. збільшився відповідно на 5,9, 9,1 та 4,1%. Статистичні органи показують зростання рівня безробіття до початку 2001р.(1999р.- 3,7%, 2000р.- 4,3, 2001р.- 4,2%, і на 1 січня 2003 р. склав 3.8 %), а тоді почав скорочуватися до рівня нижче 4 %). В той же час по даним щоквартальних вибіркового обстежень за методологією МОП він виглядав десь втричі вищим – 11 – 12 % (2002р.-10,1%).

Можна уточнити рівень фактичного безробіття, використавши правило (закон) А.Оукена : $Y - Y^* / Y^* = -\beta (u - u^*)$, якщо коефіцієнт β прийняти рівним 2,5 (найчастіше він має значення від 2 до 3), а природний рівень безробіття зафіксувати (5,5 %) то фактичний рівень безробіття у 1999р. (найнижча точка у динаміці ВВП) становив 28,5 % . Для порівняння : у 1993р. розрахунки по цій методиці дають 12,6 % . Але яка достовірність вибору рівня коефіцієнта А. Оукена?

Спроби його розрахунку при використанні іншої формули :

$Y_1 - Y_0 / Y_0 = 3 \% - 2 (u_1 - u_0)$ не дають однозначних результатів, показуючи коливання цього коефіцієнта від 1,9 до 53,0. Це пояснюється різними чинниками (як трансформаційним характером економічної системи України – перехід від планової до ринкової економіки, так і наявністю прихованого безробіття, яке досягає значних обсягів. Також треба мати на увазі значну частку ВВП, яка виробляється в тіньовому секторі нашої економіки; значними міграційними потоками робочої сили.

З іншого боку інфляція під тиском рестриктивної монетарної та фіскальної політики різко обмежувалася. Починаючи з 1995р. (в 1994р. інфляція досягла максимальної позначки – 10256 %) вона різко зменшувалася до стану дефляції (точніше – дезінфляції), яка становила (2002р.) за індексом споживчих цін 0,6 %. Зазначимо, що в макроекономічних показниках на цей рік очікувалося, що інфляція буде складати 9 %.

Слід зазначити, що дефляція не мала в нашій державі монетарної основи, бо за цей рік зросли як монетарна (грошова) база (33,6 %), так і грошова маса (41,6%).

По-друге. Виникнення дефляції пов'язано з перенасиченням ринку товарами (переважно продовольчими, внаслідок зростання обсягів виробництва у сільському господарстві). Ця товарна група займає біля 2/3 у споживчому кошику. Тобто споживчий попит був недостатнім, хоча офіційно реальні доходи населення зростають на протязі останніх років.

По - третє. На протязі останніх двох-трьох років спостерігається активізація процесу заощаджень населення у комерційних банках, тобто MPS підвищується, а MPC- знижується. В поточному році за перші декілька місяців інфляція перевищила 4 % і є тенденція до досягнення 9-10 % рівня. І це є, з одного боку, результатом економічної політики уряду (і НБУ, який впливає на грошову масу), так і прогнозами сільськогосподарського року (врожай очікується значно нижчий, ніж попередні два роки), що формує надлишковий попит.

Таким чином, безумовно є зв'язок між динамікою інфляції та безробіття. Так, проведення жорсткої антиінфляційної політики в умовах гіперінфляції призводить до стискування АД та зменшення обсягів ВВП, і відповідно, зростання рівня безробіття. Це підтверджується і сумним досвідом України. Але тінізація економіки, наявність значного сектору “натуральної економіки”, вплив трудових ресурсів закордон (частково – нелегально), свідоме перекручення статистичних даних, надмірне втручання держави чи непродуманий підхід до регулювання окремих процесів (прикладом є приватизація, яка дестимулює інвестиційні процеси).

Ці чинники не дають можливості зафіксувати (формалізувати) відповідні тенденції, зокрема взаємозв'язок інфляції та безробіття.

В.А. Касьяненко, М.Н. Журавлев
(Сумской государственной университет)

Роль человеческого капитала в условиях перехода к информационному обществу

Современная социально-экономическая ситуация в мире характеризуется изменением экономических парадигм, при которых в центр анализа социально-экономического развития ставится человеческий капитал. Это форма капитала является частью человека, и несмотря на то, что теорией данного понятия начали заниматься еще в XIX веке, сегодня, в условиях перехода к новой социально-экономической формации, резко возрос интерес экономической науки к «миру» человека, к путям становления и развития его творческих и созидательных способностей.

В процессе эволюции информационного обмена в обществе и формирования нового вида общественного ресурса — информационного, человеческий капитал является главным фактором экономического роста, поскольку «в нем и заложена способность экономики к эффективным, качественным и структурным изменениям». Действительно, информация сама по себе, не преобразованная человеческим мышлением, сознанием и эмоциональностью, не способствует ни развитию человеческой культуры, ни экономическому развитию. Информация, соприкасаясь с интеллектом человека, трансформируется в знания последнего. Соответственно, в информационной экономике знания становятся не только самостоятельным фактором, но и главным во всей системе факторов производства, поскольку позволяют сделать формы производства более эффективными и тем самым создать больше материального богатства.

Несмотря на это, некоторые исследователи (Дятлов С., Бородина О. и др.) утверждают, что становление информационного